

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10878291>

Rasulov Bekzod Uktamovich

JDPU, Pedagogika va psixologiya fakulteti yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha dekan o'rinbosari

Annotatsiya. *Pedagogik prognostika ta'limning ustuvor sohasi sifatida davlat va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladigan uzluksiz ta'lim tizimini yangidan-yangi pedagogik nazariyalar negizida vujudga kelgan ta'lim modellari texnologiyalari bilan qurollantirish asosida kadrlar sifatini oshirishga yo'naltirilgandir. Pedagogik prognostika o'quvchi shaxsining yosh xususiyatlari va rivojlanish dinamikasini hisobga olgan holda ta'lim texnologiyalarini tanlaydi.*

Kalit so'zlar. *Prognostika, bashoratlash, ta'lim, o'quvchi, talaba, individual xususiyatlar, pedagogik prognostika*

Аннотация. *Педагогическая prognostika как приоритетное направление образования направлена на повышение качества кадров на основе вооружения системы непрерывного образования, служащей развитию государства и общества, технологиями образовательных моделей, созданных на основе новых педагогических теорий. . Педагогическая prognostika подбирает образовательные технологии с учетом возрастных особенностей и динамики личности обучающегося.*

Ключевые слова. *Prognostika, прогнозирование, образование, ученик, студент, индивидуальные особенности, педагогическая prognostika*

Abstract. *Pedagogical prognostics, as a priority field of education, is aimed at increasing the quality of personnel on the basis of arming the continuous education system that serves the development of the state and society with the technologies of educational models created on the basis of new pedagogical theories. Pedagogical prognostics selects educational technologies taking into account the age characteristics and dynamics of the student's personality.*

Key words. *Prognostics, prediction, education, pupil, student, individual characteristics, pedagogical prognostics*

Bugungi kunda ta'lim sifatiga erishishda pedagogik prognostikaning o'rni beqiyos hisoblanadi. U o'zining aniq belgilab olingan maqsad va vazifalari, obyekti va predmeti, tadqiq etayotgan muammolarning mantiqiy asoslari, rivojlanish qonuniyatlari, o'zining tayanch metodologiyasiga ega bo'lgan pedagogika fanining muhim tarmog'i sifatida namoyon bo'lmoqda. Pedagogik prognostika zamonaviy ta'lim jarayonining ustuvor sohasi sifatida davlat va jamiyat rivojiga ulkan hissa qo'shadigan, shuningdek uzluksiz ta'lim

tizimini yangidan-yangi pedagogik nazariyalar negizida vujudga kelgan ta'lim modellari texnologiyalari bilan qurollantirish asosida kadrlar sifatini oshirishga yo'naltirilgandir. Pedagogik prognostika o'quvchi shaxsining yosh xususiyatlari va rivojlanish dinamikasini hisobga olgan holda ta'lim texnologiyalarini tanlash imkoniyatini beradi. Tanlab olingan muayyan ta'lim texnologiyalari doirasida o'quvchi-talabalarga turli darajadagi tushunchalarni hamda mujassamlashgan bilimlarni taqdim etish yo'llarini, shakl va vositalarini taklif qiladi. Muayyan bir pedagogik texnologiyani nazariy jihatdan asoslaganda pedagogik prognostika o'quvchi hamda o'qituvchining jonli faoliyat ko'rsatishni ta'minlashga, uning erkin fikrlash, ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim jarayonini tashkil etishni nazarda tutmog'i lozim.

Bugungi kunda pedagogika oliy ta'lim muassasalari zamonaviy fikrlovchi, o'quvchilar bilan muloqotga kirishuvchan bo'lishi lozim, shuningdek, turli vaziyatlarda ishlashga qodir bo'lgan yangi tipdagi o'qituvchini tayyorlashni taqozo etmoqda. Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat umumiy madaniyat darajasiga, psixologik va pedagogik malakaga, zamonaviy ma'lumotlar hajmi bilan ishlash qobiliyatiga va turli vaziyatlarni hal qilishda noan'anaviy yondashuvga ega bo'lishi kerak.

Pedagogik prognozlashning vazifalari eng umumiy shaklda quyidagilardan iborat:

- kelajakda ta'lim rivojlanishining ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari;
- yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash, ularning bilim darajasiga qo'yiladigan yangi talablar;
- umuman ta'lim tizimida va uning alohida tarkibiy qismlarida zaruriy mazmuniy, tashkiliy va tarkibiy o'zgarishlar;
- o'quvchilarning shaxsiy fazilatlariga doimiy o'zgarib turadigan ijtimoiy talablar munosabati bilan ta'lim faoliyatini optimallashtirish imkoniyatlari va boshqalar.

Prognozlash malakasi o'qituvchiga o'quv jarayonini tashkil etish, tuzilma va mazmundagi mumkin bo'lgan o'zgarishlarni modellashtirish imkonini beradi. Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalardan foydalanishda maqsadli ravishda o'z vaqtida tuzatishlar kiritishni hamda kelajakdagi kasbiy va pedagogik faoliyatini rejalashtirishi lozim.

Prognoztik tadqiqotlar natijasida olingan ilg'or ma'lumotlar nafaqat uzoq kelajakda o'quvchilarning ta'lim va tarbiyasini tashkil etish, tuzilma va mazmunidagi o'zgarishlarni oldindan ko'rishga, balki bashorat qilingan narsaga maqsadli o'tishga imkon beradigan vosita bo'lib xizmat qiladi.

Aynan shu holat pedagogikada maqbul qarorlar qabul qilishda bashoratli yondashuvni qat'iy asoslaydi.

Ilmiy ishlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktab ta'limida pedagogik prognozlash muammolarini amaliy ishlab chiqish va hal etish darajasi, shuningdek, o'qituvchilarning prognoz faoliyatiga tayyorlik darajasi zamonaviy talablarni hisobga olgan holda yetarli emas.

O'qituvchilarning bashoratli faoliyatini takomillashtirish quyidagi hollarda muvaffaqiyatli amalga oshadi:

- pedagogik prognozlash pedagogik malakaning eng yuqori darajasining namoyon bo'lishi va o'qituvchilarning kasbiy mahoratining tarkibiy qismi sifatida qaralishi zarur;
- diagnostika o'qituvchining bashoratli faoliyatining boshlang'ich va yakuniy bosqichi bo'lib xizmat qiladigan pedagogik faoliyatning alohida turi sifatida ko'rib chiqish zarur;
- o'qituvchilarni uzluksiz prognozlash faoliyatiga yo'naltirish, pedagogik prognozlashning fundamental amaliy ko'nikmalarini shakllantirish, ularning kasbiy mahoratini doimiy ravishda oshirish zarurati va qobiliyatini rivojlantirish maqsadida o'qituvchilarning maxsus tayyorgarligini tashkil etish zarur.

Pedagogik bashorat - bu pedagogik malakaning eng yuqori darajasining namoyonidir va o'qituvchining shaxsiy fazilatlari (sezgi, empatiya, bolalarga muhabbat va boshqalar), pedagogik qobiliyatlar (kommunikativ, aks ettiruvchi, bashorat qilish va boshqalar) mavjudligini nazarda tutadi, shuningdek, bashorat qilish qobiliyatlari (umumiy va maxsus), bu unga o'qitish faoliyatida kompleks prognozlash tizimini amalga oshirish imkonini beradi.

O'qituvchining bashoratli faoliyati quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o'quvchilar shaxsining rivojlanishini bashorat qilish (uning fazilatlari, his-tuyg'ulari, irodasi va xulq-atvori, rivojlanishi mumkin bo'lgan og'ishlar, axloqiy xatti-harakatlar va boshqalar),

- o'quvchilar jamoasining rivojlanishini prognozlash, o'quvchilarning o'zini tutish tizimi, talabalar o'rtasidagi munosabatlar;

- pedagogik jarayonning borishini bashorat qilish (talabalarning yangi materialni o'zlashtirishdagi qiyinchiliklari, o'qitish va tarbiyalashning muayyan usullari va vositalaridan foydalanish natijalari va boshqalar).

- bashorat qilish ko'nikmalari psixologik, pedagogik va uslubiy bilimlarni amaliyotda ongli ravishda qo'llash asosida bashorat qilish muammolarini hal qilishga qaratilgan aqliy va amaliy harakatlar majmuasini o'zlashtirishni anglatadi.

O'qituvchining bashoratli faoliyatini takomillashtirish jarayonining samaradorligi didaktik shartlar to'plami bilan ta'minlanadi. Bular bashorat qilish faoliyati va uning natijalariga qadriyat munosabatini shakllantirish, ijodiy tadqiqot jarayonida ishtirok etish, umumiy va maxsus prognoz ko'nikmalarini izchil rivojlantirish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Andreev V.I. Pedagogika visshey shkoli. Innovatsionno-prognosticheskiy kurs: Uchebnoe posobie. – Kazanь: Qentr innovatsionnix texnologiy, 2006.

2. Andreev V.I. Konseptualnaya pedagogicheskaya prognostika: Monografiya. – Kazanь: Sentr innovatsionnix texnologiy, 2010.

3. Bezrukova B.C. Pedagogika. Proektivnaya pedagogika.– Ekaterinburg.: Delovaya kniga, 2006. 344 s.

4. Ditrix Ya. Proektirovanie i konstruirovaniye: Sistemniy podxod - M.: Mir, 2001. 92 s.

5. Karmanchikov A.I. Logika pyedagogichyeskogo prognozirovaniya. Mono-grafiya. 2012. 83 s.

6. Safarova R., Musayev U. va b. Umumiy o'tra ta'lim mazmunini modernizatsiyalashning didaktik parametrlari. –T.: Fan, 2008. 222 b.